

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δέκατο τμήμα)

της 20ής Δεκεμβρίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική πολιτική – Οδηγία 1999/70/EK – Συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP – Ρήτρα 4 – Αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων – Έννοια των “συνθηκών απασχόλησης” – Υπαγωγή στο υπηρεσιακό καθεστώς υπαλλήλου σε έκτακτη άδεια – Εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει τη χορήγηση έκτακτης άδειας μόνο στους μόνιμους και όχι στους έκτακτους δημοσίους υπαλλήλους σε περίπτωση εκλογής τους σε δημόσιο αξίωμα»

Στην υπόθεση C-158/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Juzgado de lo Contencioso-Administrativo n. 1 de Oviedo (διοικητικό πρωτοδικείο αριθ. 1 του Oviedo, Ισπανία) με απόφαση της 1ης Μαρτίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Μαρτίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Margarita Isabel Vega González

κατά

Consejería de Hacienda y Sector Público del gobierno del Principado de Asturias,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δέκατο τμήμα),

συγκείμενο από τους E. Levits, πρόεδρο τμήματος, M. Berger και F. Biltgen (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η M. I. Vega González, εκπροσωπούμενη από τη S. Suárez Solis, abogada, και από τον R. Blanco González, procurador,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Gavela Llopis και από τον A. Rubio González,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. van Beek και N. Ruiz García,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2017,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της ρήτρας 4 της συμφωνίας-πλαίσίου για την εργασία ορισμένου χρόνου, η οποία συνήφθη στις 18 Μαρτίου 1999 (στο εξής: συμφωνία-πλαίσιο) και έχει προσαρτηθεί στην οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP (ΕΕ 1999, L 175, σ. 43).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Margarita Isabel Vega González και του Consejería de Hacienda y Sector Público del Gobierno del Principado de Asturias (Υπουργείου Οικονομίας και Δημοσίου Τομέα της Κυβερνήσεως του Πριγκιπάτου της Αστουρίας, Ισπανία) (στο εξής: Υπουργείο) με αντικείμενο την απόρριψη αιτήσεως που υπέβαλε η ως άνω ενδιαφερόμενη προκειμένου να της χορηγηθεί έκτακτη άδεια με σκοπό την ανάληψη δημοσίου αξιώματος κατόπιν εκλογής της ως βουλευτή.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Από την αιτιολογική σκέψη 14 της οδηγίας 1999/70 προκύπτει ότι «τα υπογράφοντα μέρη θέλησαν να συνάψουν συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου, όπου θα διαγράφονται οι γενικές αρχές και ελάχιστες απαιτήσεις για τις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου και τις εργασιακές σχέσεις· έχουν δείξει την επιθυμία τους να βελτιώσουν την ποιότητα της εργασίας ορισμένου χρόνου, εξασφαλίζοντας την εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης, καθώς και να διαμορφώσουν ένα πλαίσιο για να αποτραπεί η κατάχρηση που προκύπτει από διαδοχικές σχέσεις εργασίας ή συμβάσεις ορισμένου χρόνου».
- 4 Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 1999/70, η εν λόγω οδηγία αποσκοπεί «στην υλοποίηση της συμφωνίας-πλαίσίου [...], που εμφανίζεται στο παράρτημα και η οποία συνήφθη [...] μεταξύ διεπαγγελματικών οργανώσεων γενικού χαρακτήρα [της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Συνδικάτων (CES), της Ένωσης των Συνομοσπονδιών της Βιομηχανίας και των Εργοδοτών της Ευρώπης (UNICE), του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίων Επιχειρήσεων (CEEP)]».
- 5 Το προοίμιο της συμφωνίας-πλαίσίου διευκρινίζει, στο τρίτο εδάφιο του, ότι αυτή «καθορίζει τις γενικές αρχές και τις ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με την εργασία ορισμένου χρόνου, αναγνωρίζοντας ότι για τις λεπτομέρειες της εφαρμογής πρέπει να ληφθούν υπόψη τα πραγματικά στοιχεία των συγκεκριμένων εθνικών, τομεακών και εποχιακών καταστάσεων. Η συμφωνία αυτή αναδεικνύει τη βούληση των κοινωνικών εταίρων να θεσπίσουν ένα γενικό πλαίσιο για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, προστατεύοντάς τους από τις διακρίσεις, καθώς και για τη χρησιμοποίηση συμβάσεων ορισμένου χρόνου σε μια βάση αποδοχής από τους εργοδότες και τους εργαζομένους».
- 6 Κατά τη ρήτρα 1 της συμφωνίας-πλαίσίου, σκοπός της είναι, αφενός, η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου με τη διασφάλιση της εφαρμογής της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων και, αφετέρου, η καθιέρωση ενός πλαισίου για να αποτραπεί η κατάχρηση που προκαλείται από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου.

7 Η ρήτρα 3 της συμφωνίας-πλαisiού, με τίτλο «Ορισμοί», ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας συμφωνίας:

1. ως “εργαζόμενος ορισμένου χρόνου” νοείται ένα πρόσωπο που έχει σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου συναφθείσα απευθείας μεταξύ του εργοδότη και του εργαζομένου, η λήξη της οποίας καθορίζεται από αντικειμενικούς όρους, όπως παρέλευση συγκεκριμένης ημερομηνίας, ολοκλήρωση συγκεκριμένου έργου ή πραγματοποίηση συγκεκριμένου γεγονότος·
2. ως “αντίστοιχος εργαζόμενος αορίστου χρόνου” νοείται ο εργαζόμενος που έχει σύμβαση ή σχέση εργασίας αορίστου χρόνου στην ίδια επιχείρηση, και απασχολείται στην ίδια ή παρόμοια εργασία/απασχόληση, λαμβανομένων υπόψη των προσόντων ή των δεξιοτήτων. [...]»

8 Η ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού, με τίτλο «Αρχή της μη διάκρισης», προβλέπει στο σημείο 1 τα εξής:

«Όσον αφορά τις συνθήκες απασχόλησης, οι εργαζόμενοι ορισμένου χρόνου δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται δυσμενώς σε σχέση με τους αντίστοιχους εργαζομένους αορίστου χρόνου μόνο επειδή έχουν σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, εκτός αν αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.»

Το ισπανικό δίκαιο

- 9 Ο Ley del Principado de Asturias 3/1985 de Ordenación de la Función Pública de la Administración del Principado de Asturias (νόμος του Πριγκιπάτου της Αστούριας 3/1985 για την οργάνωση των δημοσίων υπηρεσιών του Πριγκιπάτου της Αστούριας), της 26ης Δεκεμβρίου 1985 (BOE αριθ. 59, της 10ης Μαρτίου 1986, σ. 9083), ορίζει στο άρθρο 6 ως «έκτακτους υπαλλήλους» τα πρόσωπα που έχουν διορισθεί νομίμως για την προσωρινή πλήρωση κενών οργανικών θέσεων στη δημόσια διοίκηση του πριγκιπάτου της Αστούριας, μέχρι την κάλυψη των θέσεων αυτών από μόνιμους δημοσίου υπαλλήλους, ή για την αναπλήρωση μόνιμων δημοσίων υπαλλήλων που έχουν αποσπασθεί ή έχουν λάβει έκτακτη άδεια.
- 10 Τα υπηρεσιακά καθεστώτα απαριθμούνται στο άρθρο 59, παράγραφος 1, του νόμου 3/1985, το οποίο προβλέπει, στο στοιχείο e, την «έκτακτη άδεια». Η παράγραφος 2 αυτού του άρθρου 59 ορίζει ρητώς ότι οι έκτακτοι υπάλληλοι δεν μπορούν να λάβουν έκτακτη άδεια.
- 11 Κατά το άρθρο 64, παράγραφος 1, στοιχείο g, του νόμου 3/1985, οι μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι του Πριγκιπάτου της Αστούριας που εκλέγονται ως μέλη του Junta general del Principado de Asturias (Κοινοβουλίου της Αστούριας, Ισπανία) τίθενται σε καθεστώς έκτακτης άδειας.
- 12 Κατά το άρθρο 64, παράγραφος 2, του νόμου 3/1985, οι μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι που τελούν σε καθεστώς έκτακτης άδειας δικαιούνται να διατηρήσουν την ιδιότητα και τη θέση που κατέχουν και το διάστημα αυτό λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό των επιδομάτων τριετίας και της βαθμολογικής προαγωγής.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 13 Η M. I. Vega González υπηρετεί από τις 26 Μαΐου 1989 στη δημόσια διοίκηση του Πριγκιπάτου της Αστούριας, υπαγόμενη σε διάφορα υπηρεσιακά καθεστώτα. Στις 15 Απριλίου 2011 διορίστηκε από την ως άνω διοίκηση ως έκτακτη υπάλληλος στην ανώτατη βαθμίδα διοικητικών υπαλλήλων, για να αναπληρώσει υπάλληλο ο οποίος είχε αποσπασθεί σε άλλη θέση.

- 14 Κατά τις εκλογές που διεξήχθησαν στις 24 Μαΐου 2015 για την ανάδειξη του Κοινοβουλίου της Αστούριας, η M. I. Vega González περιελήφθη στο ψηφοδέλτιο πολιτικού κόμματος και εξελέγη βουλευτής.
- 15 Για να μπορέσει να αναλάβει πλήρως τα κοινοβουλευτικά της καθήκοντα, η M. I. Vega González ζήτησε, στις 13 Ιουνίου 2015, από τη δημόσια διοίκηση του Πριγκιπάτου της Αστούριας να της χορηγηθεί έκτακτη άδεια δυνάμει του άρθρου 59 του νόμου 3/1985 ή άλλως άδεια άνευ αποδοχών.
- 16 Με απόφαση της 23ης Ιουνίου 2015, η Dirección general de función pública (γενική διεύθυνση δημοσίων υπηρεσιών, Ισπανία) απέρριψε το αίτημα αυτό με το αιτιολογικό ότι η έκτακτη άδεια και η άδεια άνευ αποδοχών χορηγούνται μόνο σε μόνιμους και όχι σε έκτακτους υπαλλήλους.
- 17 Η αίτηση θεραπείας που υπέβαλε η M. I. Vega González απορρίφθηκε με απόφαση του Υπουργείου της 22ας Οκτωβρίου 2015.
- 18 Η M. I. Vega González άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, Juzgado de lo Contencioso-Administrativo n.º1 de Oviedo (διοικητικού πρωτοδικείου αριθ. 1 του Oviedo, Ισπανία).
- 19 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, το Υπουργείο υποστηρίζει ότι η οδηγία 1999/70 δεν εφαρμόζεται εν προκειμένω, διότι αφορά μόνον τις συνθήκες απασχολήσεως και όχι τα υπηρεσιακά καθεστώτα.
- 20 Το Υπουργείο διευκρινίζει ότι, εάν η M. I. Vega González ήταν μόνιμη υπάλληλος, θα της είχε χορηγηθεί η έκτακτη άδεια του άρθρου 59 του νόμου 3/1985, διότι η αρμόδια διοίκηση δεν θα είχε καμία διακριτική ευχέρεια συναφώς. Συνεπώς, ο μόνος τρόπος για να μπορέσει η M. I. Vega González να ασκήσει πλήρως τα πολιτικά της καθήκοντα ήταν να παραιτηθεί μονίμως από τη θέση της.
- 21 Το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, δυνάμει πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου, η διαφορετική μεταχείριση όσον αφορά τις συνθήκες απασχολήσεως μεταξύ εργαζομένων ορισμένου χρόνου και εργαζομένων αορίστου χρόνου συνάδει με τις επιταγές της οδηγίας 1999/70 μόνον εάν δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.
- 22 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υποστηρίζει ότι, ακόμη κι αν είναι θεωρητικώς δυνατό να υποστηριχθεί ότι η διαφορετική μεταχείριση δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους συνδεδεμένους με τον επείγοντα χαρακτήρα και την αναγκαιότητα των έκτακτων διορισμών, το επιχείρημα αυτό δεν ισχύει, εντούτοις, σε περίπτωση κατά την οποία τη θέση αυτή κατέχει έκτακτος υπάλληλος για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο της τετραετίας. Επιπροσθέτως, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει την ιδιαίτερη σημασία του επίμαχου εν προκειμένω δικαιώματος, δηλαδή του δικαιώματος προσβάσεως σε κοινοβουλευτικό αξίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται από το ισπανικό Σύνταγμα.
- 23 Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο προσωρινός χαρακτήρας των καθηκόντων που ασκεί ο έκτακτος υπάλληλος δεν συνιστά, αυτός καθ'αυτόν, αντικειμενικό λόγο δικαιολογούντα διαφορετική μεταχείριση η οποία του στερεί το δικαίωμα να επανέλθει στη θέση του μετά τη λήξη της κοινοβουλευτικής του θητείας. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν είναι δυνατό, κατά τη διάρκεια αυτής της θητείας, να εκλείψει de facto η δυνατότητα του εκτάκτου υπαλλήλου να επανέλθει στη θέση που κατείχε, διότι αυτή καλύφθηκε εν τω μεταξύ από μόνιμο δημόσιο υπάλληλο ή απλώς καταργήθηκε, ουδόλως αποκλείεται το ενδεχόμενο η κατάσταση που δικαιολογούσε τον προσωρινό διορισμό του συγκεκριμένου εκτάκτου υπαλλήλου να εξακολουθεί να υφίσταται και μετά τη λήξη της κοινοβουλευτικής του θητείας.
- 24 Συνεπώς, οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου αφορούν, κυρίως, την έννοια των «συνθηκών απασχόλησης» που περιλαμβάνεται στη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαίσιου. Το Δικαστήριο έχει έως τώρα εξετάσει το περιεχόμενο της έννοιας αυτής μόνο σε σχέση με την καταβλητέα αμοιβή, τον χρόνο εργασίας, το ωράριο, τις εργάσιμες ημέρες ή αργίες ή γενικότερα τις άδειες απουσίας από την εργασία. Πρέπει συνεπώς, αφενός, να καθορισθεί εάν στην έννοια των «συνθηκών απασχόλησης»

περιλαμβάνεται και η υποχρέωση τοποθετήσεως ενός εργαζομένου με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, εν προκειμένω εκτάκτου υπαλλήλου, σε υπηρεσιακό καθεστώς που του παρέχει, όπως ακριβώς και στον εργαζόμενο με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου, δηλαδή στον μόνιμο υπάλληλο, τη δυνατότητα αναστολής της σχέσεως εργασίας προκειμένου, ειδικότερα, να ασκήσει τα πολιτικά καθήκοντα για τα οποία εκλέχθηκε. Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ εκτάκτων και μόνιμων δημοσίων υπαλλήλων την οποία συνεπάγεται το άρθρο 59 του νόμου 3/1985 συνάδει προς την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων που κατοχυρώνει η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαίσου.

- 25 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 1 de Oviedo (διοικητικό πρωτοδικείο αριθ. 1 του Oviedo) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχει ο όρος “συνθήκες απασχόλησης” στη ρήτρα 4 της [συμφωνίας-πλαίσου] την έννοια ότι περιλαμβάνει νομικό καθεστώς το οποίο επιτρέπει, όπως και στο μόνιμο προσωπικό, σε εργαζόμενο με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου ο οποίος εξελέγη σε αντιπροσωπευτικό πολιτικό αξίωμα να ζητήσει και να εξασφαλίσει αναστολή της σχέσεως εργασίας με τον εργοδότη του, ώστε να επανέλθει στη θέση εργασίας του κατά τη λήξη της κοινοβουλευτικής θητείας του;
- 2) Έχει η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων που διαλαμβάνεται στη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαίσου την έννοια ότι αντιτίθεται σε νομοθετική ρύθμιση περιφερειακού χαρακτήρα, όπως ο νόμος 3/1985, και δη στο άρθρο του 59, παράγραφος 2, που απαγορεύει πλήρως τη χορήγηση στους εκτάκτους δημοσίους υπαλλήλους έκτακτης άδειας όταν εκλέγονται βουλευτές, ενώ το εν λόγω δικαίωμα αναγνωρίζεται στους μόνιμους δημοσίους υπαλλήλους;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 26 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσία, να διευκρινιστεί εάν η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαίσου έχει την έννοια ότι ο όρος “συνθήκες απασχόλησης” που περιέχεται στη διάταξη αυτή περιλαμβάνει το δικαίωμα εργαζομένου ο οποίος εξελέγη σε κοινοβουλευτικό αξίωμα να λάβει έκτακτη άδεια, προβλεπόμενη από την εθνική νομοθεσία, δυνάμει της οποίας αναστέλλεται η σχέση εργασίας, έτσι ώστε να διασφαλίζονται η διατήρηση της θέσεως εργασίας του εργαζομένου αυτού και το δικαίωμά του προαγωγής έως τη λήξη της κοινοβουλευτικής θητείας του.
- 27 Εισαγωγικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, βάσει της ρήτρας 1, στοιχείο α', της συμφωνίας-πλαίσου, ένας από τους σκοπούς της είναι η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου με τη διασφάλιση της εφαρμογής της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων. Επίσης, το προοίμιο της συμφωνίας-πλαίσου διευκρινίζει, στο τρίτο εδάφιο του, ότι η συμφωνία αυτή «αναδεικνύει τη βούληση των κοινωνικών εταίρων να θεσπίσουν ένα γενικό πλαίσιο για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, προστατεύοντάς τους από τις διακρίσεις». Η αιτιολογική σκέψη 14 της οδηγίας 1999/70 επισημαίνει συναφώς ότι ο σκοπός της συμφωνίας-πλαίσου συνίσταται, μεταξύ άλλων, στη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου καθορίζοντας τις ελάχιστες απαιτήσεις για να εξασφαλιστεί η εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων (απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία)
- 28 Η συμφωνία-πλαίσιο, και ιδίως η ρήτρα της 4, αποσκοπεί στην εφαρμογή της εν λόγω αρχής στους εργαζομένους με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου προκειμένου να εμποδίσει τη χρήση μιας τέτοιας σχέσεως εργασίας από τον εργοδότη για να στερήσει από τους εργαζομένους αυτούς τα δικαιώματα

που αναγνωρίζονται στους εργαζομένους με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου (απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 29 Λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της συμφωνίας-πλαisiού, η ρήτρα 4 της συμφωνίας αυτής πρέπει να νοηθεί ως έκφραση μιας αρχής του κοινωνικού δικαίου της Ένωσης η οποία δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς (απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 30 Όσον αφορά την έννοια των «συνθηκών απασχόλησης» σύμφωνα με τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι αποφασιστικό κριτήριο για να καθοριστεί αν ένα μέτρο εμπίπτει στην έννοια αυτή είναι ακριβώς το κριτήριο της απασχολήσεως, δηλαδή της σχέσεως εργασίας μεταξύ του εργαζομένου και του εργοδότη του (αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 2013, Carratù, C-361/12, EU:C:2013:830, σκέψη 35, της 13ης Μαρτίου 2014, Nierodzik, C-38/13, EU:C:2014:152, σκέψη 25, της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 26, και διάταξη της 9ης Φεβρουαρίου 2017, Rodrigo Sanz, C-443/16, EU:C:2017:109, σκέψη 32).
- 31 Στην έννοια των «συνθηκών απασχόλησης» σύμφωνα με τη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαisiού εμπίπτουν, συγκεκριμένα, τα επιδόματα τριετίας (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 13ης Σεπτεμβρίου 2007, Del Cerro Alonso, C-307/05, EU:C:2007:509, σκέψη 47, της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Gavieiro Gavieiro και Iglesias Torres, C-444/09 και C-456/09, EU:C:2010:819, σκέψεις 50 έως 58, και της 9ης Ιουλίου 2015, Regojo Dans, C-177/14, EU:C:2015:450, σκέψη 43), τα επιδόματα εξαετίας για συνεχή επιμόρφωση (βλ., συναφώς, διάταξη της 9ης Φεβρουαρίου 2012, Lorenzo Martínez, C-556/11, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2012:67, σκέψη 38), οι κανόνες σχετικά με τον χρόνο προϋπηρεσίας που απαιτείται προκειμένου να καταστεί δυνατή η κατάταξη σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο ή σχετικά με τον υπολογισμό της απαιτούμενης προϋπηρεσίας για τη σύνταξη ετήσιας εκθέσεως αξιολογήσεως (βλ., συναφώς, απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, Rosado Santana, C-177/10, EU:C:2011:557, σκέψη 46 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), το δικαίωμα συμμετοχής σε πρόγραμμα αξιολογήσεως της διδασκαλίας και τα συνακόλουθα οικονομικά κίνητρα (διάταξη της 21ης Σεπτεμβρίου 2016, Álvarez Santirso, C-631/15, EU:C:2016:725, σκέψη 36), καθώς και η μείωση στο ήμισυ του χρόνου εργασίας και η εντεύθεν μείωση του μισθού (διάταξη της 9ης Φεβρουαρίου 2017, Rodrigo Sanz, C-443/16, EU:C:2017:109, σκέψη 33).
- 32 Το Δικαστήριο έχει, επίσης, κρίνει ότι οι κανόνες σχετικά με τον καθορισμό της προθεσμίας προειδοποιήσεως που ισχύει σε περίπτωση καταγγελίας συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου αποτελούν μέρος των «συνθηκών απασχόλησης», υπό την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαisiού (βλ., συναφώς, απόφαση της 13ης Μαρτίου 2014, Nierodzik, C-38/13, EU:C:2014:152, σκέψεις 27 και 29).
- 33 Το ίδιο ισχύει και για την αποζημίωση που ο εργοδότης οφείλει να καταβάλει σε εργαζόμενο για παράνομο ορισμό χρόνου λήξεως της συμβάσεως εργασίας του (βλ., συναφώς, απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2013, Carratù, C-361/12, EU:C:2013:830, σκέψη 37) ή κατόπιν λύσεως των συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (βλ., συναφώς, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 31).
- 34 Όπως υπογράμμισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 22 των προτάσεών της, με τον όρο «συνθήκες απασχόλησης» νοούνται, συνεπώς, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που προσδιορίζουν συγκεκριμένη σχέση εργασίας, συμπεριλαμβανομένων τόσο των συνθηκών υπό τις οποίες εργάζεται κάποιος όσο και των συνθηκών που αφορούν τη λύση αυτής της σχέσεως εργασίας.

- 35 Μια απόφαση χορηγήσεως έκτακτης άδειας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία συνεπάγεται την αναστολή ορισμένων στοιχείων της σχέσεως εργασίας, ενώ παράλληλα διατηρούνται άλλα στοιχεία της σχέσεως αυτής, πρέπει συνεπώς να θεωρηθεί ότι πληροί το κριτήριο που διαλαμβάνεται στη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως και ότι, επομένως, εμπίπτει στην έννοια των «συνθηκών απασχόλησης» σύμφωνα με τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού.
- 36 Πράγματι, αφενός, δεν χωρεί αμφιβολία ότι η απόφαση χορηγήσεως μιας τέτοιας άδειας σε εργαζόμενο λαμβάνεται οπωσδήποτε στο πλαίσιο της σχέσεως εργασίας που τον συνδέει με τον εργοδότη. Αφετέρου, πρέπει να επισημανθεί ότι, εν προκειμένω, η έκτακτη άδεια που προβλέπει ο νόμος 3/1985 δεν οδηγεί μόνο σε αναστολή της σχέσεως εργασίας, αλλά παρέχει επίσης στον εργαζόμενο τη δυνατότητα διατήρησης της αρχικής θέσεως εργασίας που κατείχε έως ότου επανέλθει σ' αυτή μετά τη λήξη της κοινοβουλευτικής του θητείας, διασφαλίζοντας παράλληλα τη συνεκτίμηση του χρονικού αυτού διαστήματος για τον υπολογισμό των επιδομάτων τριετίας και της βαθμολογικής προαγωγής, στοιχεία ως προς τα οποία έχει ήδη αναγνωριστεί ρητώς, όπως προκύπτει από τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, ότι εμπίπτουν στην έννοια των «συνθηκών απασχόλησης», όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 25 των προτάσεων της.
- 37 Το επιχείρημα που προβλήθηκε στο πλαίσιο της κύριας δίκης ότι η αναγκαιότητα λήψεως μιας τέτοιας έκτακτης άδειας προκύπτει από τη συνειδητή και μονομερή απόφαση της εργαζομένης με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου να λάβει μέρος σε εκλογές δεν είναι καθοριστικής σημασίας συναφώς, καθόσον την ίδια ανάγκη θα είχε κι ένας εργαζόμενος με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου ευρισκόμενος στην ίδια κατάσταση. Περαιτέρω, το πρόσωπο που θέτει υποψηφιότητα για ορισμένο κοινοβουλευτικό αξίωμα δεν είναι βέβαιο ότι θα εκλεγεί, με αποτέλεσμα το γεγονός και μόνον της υποβολής υποψηφιότητας να μην το υποχρεώνει να υποβάλει αίτηση χορηγήσεως έκτακτης άδειας.
- 38 Εν πάση περιπτώσει πρέπει να επισημανθεί περαιτέρω ότι μια ερμηνεία της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαisiού η οποία θα απέκλειε από το περιεχόμενο της έννοιας των «συνθηκών απασχόλησης» το δικαίωμα λήψεως έκτακτης άδειας θα περιόριζε, κατά παράβαση του επιδιωκόμενου από την εν λόγω διάταξη σκοπού, το εύρος της προστασίας από τις διακρίσεις που παρέχεται στους εργαζομένους με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 2014, Nierodzik, C-38/13, EU:C:2014:152, σκέψεις 27 και 29, της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 30, και διάταξη της 21ης Σεπτεμβρίου 2016, Álvarez Santirso, C-631/15, EU:C:2016:725, σκέψη 39).
- 39 Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαisiού έχει την έννοια ότι ο όρος «συνθήκες απασχόλησης» που περιέχεται στη διάταξη αυτή περιλαμβάνει το δικαίωμα ενός εργαζομένου που εξελέγη σε κοινοβουλευτικό αξίωμα να λάβει έκτακτη άδεια, προβλεπόμενη από την εθνική νομοθεσία, δυνάμει της οποίας αναστέλλεται η σχέση εργασίας, έτσι ώστε να διασφαλίζονται η διατήρηση της θέσεως εργασίας του εργαζομένου αυτού και το δικαίωμά του προαγωγής έως τη λήξη της κοινοβουλευτικής του θητείας.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 40 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν η ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία αποκλείει απολύτως τη χορήγηση σε εργαζόμενο με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου άδειας για την ανάληψη πολιτικού αξιώματος δυνάμει της οποίας η σχέση εργασίας αναστέλλεται έως ότου ο εργαζόμενος αυτός επανέλθει στη θέση εργασίας του μετά τη λήξη της εν λόγω θητείας, ενώ το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται στους εργαζομένους με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου.

- 41 Όσον αφορά τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού, υπενθυμίζεται ότι, στο σημείο 1, η ρήτρα αυτή απαγορεύει, ως προς τις συνθήκες απασχολήσεως, τη δυσμενέστερη μεταχείριση των εργαζομένων ορισμένου χρόνου από τους εργαζομένους αορίστου χρόνου οι οποίοι τελούν σε συγκρίσιμη κατάσταση, για τον λόγο και μόνον ότι οι πρώτοι απασχολούνται με σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, εκτός εάν η διαφορετική μεταχείριση δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.
- 42 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων απαιτεί να μην αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο όμοιες καταστάσεις ούτε καθ' όμοιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν μια τέτοιου είδους μεταχείριση δικαιολογείται αντικειμενικώς (αποφάσεις της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, Rosado Santana, C-177/10, EU:C:2011:557, σκέψη 65 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 35).
- 43 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι υφίσταται διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου και εκείνων με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου, διότι ο εργαζόμενος με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου που εξελέγη σε πολιτικό αξίωμα μπορεί να λάβει έκτακτη άδεια δυνάμει της οποίας αναστέλλεται η σχέση εργασίας έως ότου επανέλθει στη θέση του μετά τη λήξη της εν λόγω θητείας, ενώ ο εργαζόμενος με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου πρέπει να παραιτηθεί από τη θέση του για να μπορέσει να ασκήσει τα καθήκοντά του κατά τη διάρκεια της θητείας του.
- 44 Μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η εργασία που πραγματοποίησε ένας εργαζόμενος, όπως η M. I. Vega González, στο πλαίσιο της συμβάσεώς του εργασίας ορισμένου χρόνου δεν είναι ίδια ή συγκρίσιμη με την εργασία που παρέχουν οι εργαζόμενοι αορίστου χρόνου, θα μπορούσε να δικαιολογηθεί η προβαλλόμενη διαφορετική μεταχείριση ως προς τη χορήγηση έκτακτης άδειας, παρά την απαγόρευση της ρήτρας 4 της συμφωνίας-πλαisiού, καθόσον αυτή η διαφορετική μεταχείριση θα αφορούσε διαφορετικές καταστάσεις (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 2012, Valenza, C-302/11 έως C-305/11, EU:C:2012:646, σκέψη 48 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 41).
- 45 Συγκεκριμένα, προκειμένου να διαπιστωθεί αν τα ενδιαφερόμενα άτομα ασκούν την ίδια ή παρόμοια εργασία υπό την έννοια της συμφωνίας-πλαisiού, πρέπει, κατ' εφαρμογήν της ρήτρας 3, σημείο 2, και της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας αυτής, να εξεταστεί εάν, λαμβανομένου υπόψη ενός συνόλου παραγόντων, όπως η φύση της εργασίας, η κατάρτιση και οι όροι εργασίας, τα άτομα αυτά είναι δυνατό να θεωρηθούν ως ευρισκόμενα σε συγκρίσιμη κατάσταση (αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 2012, Valenza κ.λπ., C-302/11 έως C-305/11, EU:C:2012:646, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, της 13ης Μαρτίου 2014, Nierodzik, C-38/13, EU:C:2014:152, σκέψη 31, και της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 40).
- 46 Εναπόκειται, συνεπώς, στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει εάν η M. I. Vega González βρίσκεται σε συγκρίσιμη θέση με αυτή των εργαζομένων που προσλήφθηκαν με συμβάσεις αορίστου χρόνου από την ίδια αρχή κατά τη διάρκεια της ίδιας χρονικής περιόδου (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 2012, Valenza, C-302/11 έως C-305/11, EU:C:2012:646, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, της 13ης Μαρτίου 2014, Nierodzik, C-38/13, EU:C:2014:152, σκέψη 32, και της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 42). Εάν, κατά την εξέταση αυτή, το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι υφίσταται άνιση μεταχείριση, σ' αυτό εναπόκειται, ακολούθως, να εξακριβώσει εάν η μεταχείριση αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί από «αντικειμενικούς λόγους», κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαisiού, δηλαδή από σαφή και συγκεκριμένα στοιχεία, χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης συνθήκης απασχολήσεως, στο ειδικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται και βάσει αντικειμενικών και διαφανών κριτηρίων, προκειμένου να ελεγχθεί αν η άνιση αυτή μεταχείριση ανταποκρίνεται σε μια γνήσια ανάγκη, αν είναι κατάλληλη προς επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και αν είναι αναγκαία προς τούτο (βλ., συναφώς, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 47 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει, αφενός, ότι η έννοια των «αντικειμενικών λόγων», σύμφωνα με τη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλασίου, πρέπει να νοηθεί ως μη δικαιολογούσα διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου και των εργαζομένων με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου για τον λόγο ότι η διαφορετική αυτή μεταχείριση προβλέπεται από γενικό και αφηρημένο εθνικό κανόνα δικαίου (απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 46 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 48 Αφετέρου, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει, επίσης, ότι η επίκληση απλώς και μόνον του προσωρινού χαρακτήρα της εργασίας δεν ανταποκρίνεται σε αυτές τις απαιτήσεις και δεν δύναται να αποτελέσει «αντικειμενικό λόγο» κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλασίου (απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras, C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 47 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 49 Εν προκειμένω, μολονότι το αιτούν δικαστήριο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο ο επείγον χαρακτήρας και η αναγκαιότητα προσωρινής πληρώσεως μιας θέσεως, όπως και η αναμενόμενη λήξη της σχέσεως εργασίας, να αποτελούν κατ' αρχήν σαφή και συγκεκριμένα στοιχεία ικανά να δικαιολογήσουν την άνιση μεταχείριση σε σχέση με τη χορήγηση έκτακτης άδειας, εντούτοις, το δικαστήριο αυτό διευκρινίζει ότι τα επιχειρήματα αυτά δεν είναι δυνατό να προβληθούν σε περίπτωση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, κατά την οποία τη συγκεκριμένη θέση κατέχει ο ίδιος έκτακτος υπάλληλος για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο της τετραετίας.
- 50 Εν πάση περιπτώσει, η απόλυτη άρνηση χορηγήσεως έκτακτης άδειας στους εργαζομένους με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου δεν φαίνεται να είναι a priori αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκει ο νόμος 3/1985, δηλαδή για τη διατήρηση των θέσεων εργασίας και του δικαιώματος προαγωγής των εργαζομένων με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου, και ειδικότερα των μονίμων δημοσίων υπαλλήλων που κατέχουν πολιτικό αξίωμα, στο μέτρο που το ίδιο το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι είναι απολύτως δυνατό να χορηγηθεί στους εργαζομένους με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου που κατέχουν το ίδιο αξίωμα μια τέτοια έκτακτη άδεια η οποία αναστέλλει τη σχέση εργασίας έως τη λήξη της εν λόγω θητείας και με την οποία διασφαλίζεται η επιστροφή τους στη θέση που κατείχαν, υπό την επιφύλαξη ότι η θέση αυτή δεν έχει στο μεταξύ καταργηθεί ή πληρωθεί από μόνιμο δημόσιο υπάλληλο.
- 51 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλασίου έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία αποκλείει απολύτως τη χορήγηση σε εργαζόμενο με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου άδειας για την ανάληψη πολιτικού αξιώματος δυνάμει της οποίας η σχέση εργασίας αναστέλλεται έως ότου ο εργαζόμενος αυτός επανέλθει στη θέση του μετά τη λήξη της εν λόγω θητείας, ενώ το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται στους εργαζομένους με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 52 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλασίου για την εργασία ορισμένου χρόνου, η οποία συνήφθη στις 18 Μαρτίου 1999 και έχει προσαρτηθεί στην οδηγία 1999/70/EK του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP, έχει την έννοια ότι ο όρος «συνθήκες απασχόλησης» που περιέχεται στη διάταξη αυτή περιλαμβάνει το δικαίωμα

ενός εργαζομένου που εξελέγη σε κοινοβουλευτικό αξίωμα να λάβει έκτακτη άδεια, προβλεπόμενη από την εθνική νομοθεσία, δυνάμει της οποίας αναστέλλεται η σχέση εργασίας, έτσι ώστε να διασφαλίζονται η διατήρηση της θέσεως εργασίας του εργαζομένου αυτού και το δικαίωμά του προαγωγής έως τη λήξη της κοινοβουλευτικής του θητείας.

- 2) Η ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαισίου για την εργασία ορισμένου χρόνου που έχει προσαρτηθεί στην οδηγία 1999/70 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία αποκλείει απολύτως τη χορήγηση σε εργαζόμενο με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου άδειας για την ανάληψη πολιτικού αξιώματος δυνάμει της οποίας η σχέση εργασίας αναστέλλεται έως ότου ο εργαζόμενος αυτός επανέλθει στη θέση του μετά τη λήξη της εν λόγω θητείας, ενώ το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται στους εργαζομένους με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου.

(υπογραφές)